List 1. Tečaj XXXV.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1877.

Obseg: Razglas gospodarjem, ki želijo semena Ruskega lanú. — Kako stojí z uravnavo zemljiškega davka. — Predivstvo pa drugo kmetijstvo na Gorenskem. — Gospodarska novica. — Domovina naših poljskih rastlin. — Popotne črtice. (Dalje.) — Slovansko slovstvo. — Novice iz Turčije in o Turških zadevah. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas gospodarjem,

ki želijo semena Ruskega lanú.

Družba kmetijska Kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu, gospodarjem našim pravo seme Ruskega (Rigajskega) lanú iz državne podpore po niži ceni dati, kakor je na prodaj v štacunah.

Da pa odbor vé, koliko semena naj naroči, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanú, ki v vsem prekosí naš domači in vsak drug lan, naj se kmalu, zadnji čas pa do Svečnice, oglasijo pismeno ali ustmeno v pisarni odborovi, da se potem vé, koliko ga bo treba skupaj naročiti. — Ker pa je družba kmetijska Kranjska za letošnje leto veliko več državne podpore za nakup Ruskega lanú dobila, zato moremo kupce že zdaj zagotoviti, da ga bodo letos cenejše dobili.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 1. januarija 1877.

Kako stojí z uravnavo zemljiškega davka?

Nič kaj prida! — to je kratki odgovor na to vprašanje, kateremu bodo pritrdili gotovo vsi, ki vedó, kako se vrši ta stvar.

Državni zbor je za opravila uravnanja zemljiškega davka po postavi od 24. maja 1869. za letošnje leto zopet dovolil 2 milijona in 700,000 gold. Po takem bodo stroški te uravnave s prištetimi 16 milijoni gold., ki so se dozdaj potrosili, koncem leta 1877. znesli okoli 19 milijonov gold.

Koliki stroški že dozdaj, in koliko jih še bode — zraven njih pa čedalje veče denarne stiske države in pa ljudstva!

Stvar je tedaj resnega prevdarka vredna in ljudstvo ima pravico vprašati: koliko se je s potrošenimi 19 milijoni dognalo? in ali so toliki stroški dosedanjih 6 let v primeri s tem, kar se je že dognalo?

Vlade in državnega zbora dolžnost je tedaj strogo prevdariti to vprašanje in na vso moč delati na to, da se odstranijo ovire vspešnemu delovanju in na njih mesto postavijo zdrave razmere. Da bi bili večinarji državnega zbora namesti mnozih druzih nepotrebnih rečí postavo od leta 1869. v resen pretres vzeli, koristili bi bili državi in davkoplačevalcem, zlasti ako bili bi z ozirom na dosedanje skušnje vladi na srce položili, da je živa potreba, predrugačiti formelno postopanje pri uravnavi zemljiškega davka, da bi se opravila v vseh stopinjah bolj po prostem uredila, po takem zlajšala in vprihodnje zdatnejši vspehi dosegli, — dalje pa, da bi z ozirom na velike stroške, ki jih stane uravnava zemljiškega davka, se stvarilo ne le kaj pravega, temveč tudi kaj stanovitnega. Vsaj menda deželni nadzorniki, cenilni referentje in zemljemerci vedó sami, da vkljub napeti fizični delavnosti se pri vcenitvi ni dalo kaj več opraviti, kakor so dozdaj opravili, a da oni niso tega krivi, ampak silno zmotana izvrševalna mašinarija, ki jo postava od 1869. predpisuje; namesto delavnosti na polji stopilo je pisarij brez konca in kraja. Zato treba tù radikalnega predrugačenja dotičnih predpisov, da se prihrani časa in stroškov. Obrnemo se pa tudi na tiste gospode, ki stojé v okrožji eksekutive, naj odkritosrčno razodenejo svoje skušnje na višem mestu; naj nikar v znoji svojega obraza ne delajo proti svojemu boljemu prepričanju, naj nikar molčé ne trpijo, ampak kar naravnost naj rečejo: „tako ne gre“. „Das Todtschweigen von Missständen, das bei uns in Uebung ist, hilft nicht zu Erfolgen“ — pravi časnik družbe kmetijske Koroške — in pravo trdi.

Prenaredba formelne izvršitve postave od 24. maja 1869. je neobhodno potrebna, sicer ne pridemo z uravnavo zemljiškega davka nikakor naprej, — časa in denarja potrosilo se bode neizmerno, pa izvršilo se ne bo nič pravega.

Predivstvo pa drugo kmetijstvo na Gorenskem.

Z ozirom na lanski kmetijski shod v Stari Loki.

Spisal Andrej Piskar.

Znano je, kako razširjeno je bilo nekdaj predivstvo in platnarstvo v okolici Loški. Po vseh hišah so predli in tkali, sosebno pozimi, ter prodajali svoje izdelke daleč v vnanje dežele. Tako so si pridobili lep zaslužek. Pa zdaj je vse, toliko da ne popolnoma nehalo. Spodrinile so jih mašine, preroditeljice novega časa. To se je godilo povsod, in to je napravilo krizo, katere nasledki jako daleč segajo, posebno v delavske kroge. Po drugih deželah je ta kriza že po večem prestana in poravnana, al pri nas še le dosega vrhunec svoje nevarnosti in sile. Zato je zares skrajni čas, da bi se začelo resnobno misliti na sredstva, s katerimi bi bilo mogoče obvarovati propada, posebno naše male obrtnije.

Nekdaj so kmetje po tej okolici pridelovali veliko prediva, veliko so ga pa še kupovali od drugod, iz Dolenskega in Koroškega, da so imeli kaj dela pozimi. Sedaj pa, ker je platnarstvo opešalo, tudi lanú ne sejejo več toliko, še celó za domače potrebe ne dosti, ker pravijo, da jim drugi pridelki, posebno krompir, več vržejo, ker jih lahko prodajo v bližnja mesta in po železnici v Trst. Res ima že po svoji naravi krompir rad gorko suho zemljo, kakoršna je v oni okolici bliže Save, ker tam tudi lan ne storí kaj prida. Toda bolj močna ilovnata in vlažna zemlja v obližji hribov in ob Savi se lanu posebno prilega in tam bi ga ne smeli opuščati. Če prav zdaj ne napravljajo platna, kakor nekdaj, vendar se tudi surovo predivo dandanes lahko in dobro prodá, če je lepo in trdno. Pa kakor povsod, tako tudi tukaj tožijo kmetovalci, da je domač lan slab in se ne splača g. pridelovati, ker delavci preveč stanejo in gospodarju nazadnje malo dobička ostane. Mnogi sejejo tukaj koroško seme, ki ga dobijo iz okolice nad Feldkirchen-om in ga hvalijo, da je boljše, kot naše domače. Nekateri so tudi začeli sejati rusko seme, ki jim dobro stori, samo drago se jim zdi.

Da bi izdelovanje prediva po novem in boljšem načinu ne samo pokazal, ampak da bi se tega tudi privadili, smo ob določenem dnevu pripeljali potrebno orodje, katero sem s seboj imel, do terilnice, kjer so delavci in delavke ravno izdelovali predivo. Sprva so vsi nekoliko začudeno ogledovali orodje in komaj sem napravil delavke, da so poskusile. Pa kakor hitro so vidile, da se na novem orodju lože dela in boljše blago napravi, so se koj vse poprijele novega izdelovanja in nazadnje sem moral še orodje tam pustiti, da so izdelale vse blago, kar so ga imele še za to leto. Se ve, da sprva jim ni šlo tako po vrsti, ker niso bile še vajene, pa dopadlo jim je koj tako, da so popolnoma odobrile novo napravo. Opomniti moram, da tudi tukaj ni dopadlo otrepanje na Belgijskem stolu, marveč smo lan samo na terilnici strli in potem so ga z navadnimi trlicami otrepale, kar jim je prav dobro od rok šlo in so napravile blizo tako blago, kot se more napraviti na Belgijskem stolu. Od tega izdelovanja bom skusil o svojem času več govoriti. Sicer pa morem reči, da so terice v tej okolici prediva tako vajene, in imajo spretnost v svojem poslu, da malokje tako.

Iz tega se vidi, da se naši kmetje radi poprimejo vsake dobre reči, če vidijo, da je res dobra; samo treba je, da se jim stvar dopové in delo pokaže, tako dolgo, da se prepričajo in poskusijo sami. V vseh rečeh se dá pri nas napredovati, samo treba je prav delati in stvar od prave strani prijeti.

Ker sem tudi tukaj se nekoliko ogledal po okolici v posamesnih vaséh, naj mi bo dovoljeno, da ob kratkem spregovorim o razmerah tukajšnjega in sploh Gorenskega kmetijstva v obče.

Če človek potuje po naših poljanah in višavah gori okoli Kranja, Kamnika, Loke, Radoljice, opazil bo sicer, da nekdaj jako živa obrtnija v teh krajih pojema od leta do leta, kar je žalostno znamenje, da so se časi spremenili, ali pa mi ne ž njimi! Toda na drugi strani pa se kaže veselo znamenje, da kmetijstvo v obče napreduje, če tudi počasi, vendar se od leta do leta boljša. Očiten napredek v živinoreji po neprecenljivi državni podpori, za katero se sl. naša družba kmetijska veliko prizadeva, — precej razširjena sadjereja, za katero so si posebno nekateri rodoljubi veliko prizadevali in si še prizadevajo, — dalje, rasteča omika med ljudstvom (izvzemši nekatere tamne strani med mladino), ki jo pomagajo širiti šole in društva, posebno Mohorjevo, ki je po Gorenskem zeló razširjeno, vsa ta in enaka znamenja kažejo, da je kmetijstvo tukaj v mnogo boljšem stanu, kot na Dolenskem. K večemu blagostanu med kmetijstvom pa tudi veliko pripomore to, da je zemlja tukaj bolj primerno razdeljena. Kmetijska zemljišča so nekoliko veča, živinoreja je bolj razširjena. Tudi pridelki se tukaj lože in boljše prodadó zavoljo bližine mest in takih obrtnij, kjer se jih mnogo potrebuje, zraven pa še železnica. O kaki posebno veliki stopnji napredka pa tudi tukaj ne moremo govoriti, ker do izglednega umnega kmetijstva, kakor bi moralo biti in bi lahko bilo, je še daleč. Vendar pa smemo upati, da bodo naši Gorenci še daleč prišli, ker imajo jako ugodne razmere na vse strani. Zato je pa treba, da neutrudeno delajo in si prizadevajo naprej.

Kar okolico Loško posebej zadene, so glavni pridelki in dohodki tukajšnjih kmetovalcev: živinoreja, nekaj žita, kolikor ga morejo odprodati, krompir, deteljno seme in nekaj lanenega semena, in pa sadjereja. Sploh se tukaj vse precej lahko prodá v Kranj in v Ljubljano, posebno odkar je železnica. Sadjereja je po nekaterih vaséh posebno razširjena in mnogi skupijo lepe denarje, posebno za jabelka, ki gredó v Trst in dalje čez morje. Žalibog, da lani ni bilo cempera sadja, ker je mraz spomladi vse pokončal. Po nekaterih vaséh se vidijo skoro pri vsaki hiši lepe drevesnice. Posebno ima lepih mladih dreves na izbiro gospodar Porenta v Pevnem. Tudi čebeloreja je precej razširjena in posebno o ajdi, kedar je letina ugodna, donaša precej dobička.

Gospodarske novice.

* *Novo sredstvo zoper gobe, ki rastejo po lesu v hišah,* se je zvedelo po smrti mizarja Schwarze-a, ki je bil iz Dunaja domá, pa je v Londonu kot sila bogat mož umrl, ki je milijone zapustil. On pred smrtjo ni nikomur skrivnostnega sredstva razodel; vse je pa rado le od njega lesovje kupovalo zato, ker je porok bil, da se 10 let gobe ne primejo njegovega lesa. Skrivnostno njegovo sredstvo zoper pohišne gobe bilo je pa to: En del olja sladke skorje (kasije), en del lesnega katrana (Holztheer) in pa en del navadne ribje masti (thran); s to zmesjo se trikrat namaže druga stran dilj ali desek itd., predno se porabijo v svoj namen. Po zaznamkih, katere so po smrti Schwarzevi našli, se sme misliti, da posebno olje sladke skorje je tisto sredstvo, katero popolnoma pokončá trdovratno hišno gobo, pa tudi les tako predrugači, da v njem pohišju in zdravju ljudi škodljivo gobno seme zatare.

Poučne stvari.

Domovina naših poljskih rastlin.

Skor no eno žito in skor noben drug poljski pridelek ni izprva pri nas domá bil. Vse smo dobili iz druzih daljnih krajev svetá.

To naj bi, memogredé rečeno, vsi tisti pomislili, ki se dandanes upirajo vpeljavi kakega novega sadeža z besedami: „to ne bo storilo pri nas“.

Rekli smo zgoraj, da vse naše poljske pridelke smo dobili iz tujih krajev svetá, temu moramo pa zdaj dodati to, da vsak sad, prinešen iz tujega kraja, se nekoliko izvrže po zemlji, podnebji in druzih vremenskih razmerah bolj ali manj. Tako se je tudi zgodilo z vsemi poljskimi rastlinami, katerih prvotno domovino bomo tukaj na kratko opisali.

Pšenica spada med žita, ki so najbolj razširjena po svetu. Zgodovinsko je dokazano, da so pšenico že leta 2822. pred Kristusovim rojstvom v Kini sejali pod cesarjem Chin-nong-om. Še dandanes se divja nahaja v severni Indiji. Izvržek ste jara pšenica z resastim klasjem in pa polju zelo nadležna pirnica.

Rž se divja nahaja v Siciliji in v vzhodnih krajih zmernega podnebja. Seje se ozimna in jara rž. Po novejših poročilih so divjo rž našli v deželi Hemšin severne Azije 5—6000 čevljev nad površjem morja; po takem je podoba, da je rž domá v vseh krajih zmernega podnebja.

Ječmen je tudi ozimin ali pa jari. Že v starodavnih časih so ga v Egiptu in Palestini sejali. Njegova domovina je med Beku in Lukoron v planjavah Hvalinskega (Kaspiškega) morja. Ječmen so že pred ržjo bolj omikani narodi sejali, ki je po svetu najbolj razširjen. Ljulika, ki se pogostoma nahaja med ječmenom, je tudi sorodna sorta ječmenova.

Oves so začeli kmetovalci še le pozneje sejati in to le za krmo živinsko. V goratih krajih Škocije, Švedije in Norvegije je oves najvažnejše žito, zato, ker zavoljo mrzlega podnebja druga žita ne zorijo. V naših deželah je devetero izvržkov divje rastočih; tako imenovani „divji oves“ se kosi za živino kot tečna trava.

Ajde Rimljani in Grki še niso poznali. Prišla je ajda iz južne Rusije; pozneje se je pa po svetu tako zaplodila, da skor povsod, posebno pa v goratih krajih, tudi divja raste.

Lan je ena najstarejih rastlin, ki jo kmetovalci že od nekdaj obdelujejo. Prišel je iz okolice Kavkaza in se je s preseljevanjem ljudstev zaplodil v zahodne kraje.

Rajž (laško pšeno) so v Kini že leta 2822. pred Kristusovim rojstvom pridelovali; vsakako je verjetno, da je prišel rajž izprva iz vzhodne Indije. Zanimivo je pa tudi to, da rajža, ko je Amerika najdena bila, nikjer tam niso našli, in so ga še le v 16. stoletji začeli pridelovati. V Evropi ga največ pridelujejo na Laškem (od tod tudi slovensko ime „laško pšeno“), Španjskem in Turškem.

Vinska trta spada tudi med najstareje sadeže, kajti že sv. pismo govorí o njej. Tudi ima vinska trta sanskritsko imé, katero priča o veliki starodavnosti njeni. Vsakako je domovina trte med črnim in hvalinskim morjem, kjer se divja trta prav pogostoma nahaja in sicer brez obdelovanja z obilnim in najboljim grozdom. Dozdaj je 1400 različnih trtnih plemen znanih.

Krompir je iz Španije leta 1588. v Italijo, in pozneje po Angležih na Irsko prišel. Domovina krompirjeva je Amerika, kjer so ga na Kordiljerih divjega našli. 1586. l. ga je Angleški admiral Dracke na Angleško prinesel, kjer so ga izprva sadili samo na vrtih. Dolgo se je mislilo, da krompir ni zdrava jed, in še le lakota 30letne in še bolj 7letne vojske ga je razširila po svetu. Leta 1616. so ga pri kraljevi mizi v Parizu prvikrat jedli, na Pruskem se je razširil še le l. 1720.

Zelju (kapusu), kakor tudi ohrovtu, kolerabam in karviolu prvotna domovina je primorje Angleško, Jutlandsko in Seelandsko, kjer še dan danes divje raste.

Konoplja je bila tudi že v starodavnih časih znana, tudi njeno imé se nahaja že v sanskritu.

V Evropi se v divjem stanu nahajajo: Ogeršica, korenje, detelja, žefran, pesa, hmelj, jagode (rdeče), češnja, jablana in hruška, bodeče grozdiče, ribezelj, grah, riček, grašica itd.

V severni Aziji: Vinska trta, sliva, marelica, oljka, laški oreh, dina.

V južni Aziji: Čaj, limona, banana.

V severni Afriki: Datelj.

V srednji Afriki: Kava in bombaž (pavola).

V srednji Ameriki: Sladkor, tabak, kumara, rožeč.

V južni Ameriki: Kakao in ananas.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Nadaljevanje iz lanskih listov.)

V Mokronog sem tedaj „per tot discrimina rerum“ srečno dospel.

Proti večeru, ko sem čul, da lahko prenočim v Rozmanovi gostilnici, grem še nekoliko nazaj v trg. Da bi nekoliko spoznal ljudi glasovitega nemčurskega gnjezda, kjer se res z mokro nogó hodi po zemlji slovenski, vkrenem v gostilnico sredi trga. Tu se prične sledeči pogovor med mano in krčmarico, ponosno žensko, po „purgarsko“ oblečeno:

Ona: Kut'n tok! Bos šofens?

Jaz: Pol litra vina.

Ona (ko se vrne z vinom): Su! — Bos? kenens niks tajč?

Jaz (smehljaje se): Pač, nekaj bolje že, ko vi.

Ona (čmerno): Su! Vorum šprehens ober nit?

Jaz (smehljaje): Zato, ker mi uho pravi, da tudi vi bi lože in lepše govorili slovenski, kakor nemški.

Ona (razžaljena): Slovajnsku? Jaz ne znam slovajnsku.

Jaz: No, kaj pa je to, kar zdaj govorite, druzega, ko slovenski?

Ona (v dolenskem narečji): Kranjsko! Mi smo vsi le Kranjci, od tiste slovenske neumnosti nočemo tu nič vedeti. (Čedalje bolj razjarjena.) O, pri meni to nič ne veljá. Jaz sem že en par pjontarjov spodila, ki so hoteli, da bi bila namesti „talar“ rekla „krožnik“. Tega jaz nič ne nucam. Če so tudi oni tak Slovenec, naj pa kar gredó, vedo kaj! Tako je pri nas! (Se vstopi brez sape pred me in me prav hudo gleda.)

Jaz (z mirnim smehom): Ne jezite se tako, Mutter! jeza škoduje zdravju. Vsaj vam ne branim govoriti, kar hočete in znate, če prav turški.

Ona: Menim da! Pa da bi jest ne znala nemški! O, to je pa preveč! Sem že govorila s pjontarji, oficirji, pa mi še ni nobeden kaj tacega rekel.

Jaz: Tega tudi jaz nisem trdil, ampak rekel le, kar je res, namreč, da bolje govorite slovenski, ko nemški.

Ona (strašno huda): Jaz ne znam slovenski, jaz govorim le kranjski, zastopijo?

Jaz: Dobro! Tedaj mi povejte po kranjski, koliko veljá to vino?

Nassenfuska mi pové račun, potem pa se obrne k dvema človekoma, na videz tržanoma, ki sta najni mikavni pogovor molčé poslušala, in se jezí dalje, češ, da si ne dá po nobenem človeku ukazovati, kako bo govorila, in da ne govori slovenski, ampak kranjski itd. Moža jej prikimujeta ter me jameta že bolj pisano gledati in ko celó eden reče: „prav imate; kdo bo nam kaj zašafoval, in celó tak-le, ki še ne vemo, kdo je in od kod pride“ — — vržem jaz naglo denar na mizo ter odidem; krik „razžaljene“ nemčurke pa mi buta na uho še, ko sem že zunaj.

Dogodba ta mi je vzbudila čudna premišljevanja. Kaj tacega se mi še ni pripetilo. Tako tuje maslo so zatrosili med ljudstvo različni uradniki, grajščaki in cakrbniki, katerih je ravno v Novomeškem okraju to-

liko, kolikor menda nikjer drugod ne. Do zdaj sem tako zagrizenost doživel le pri moškem spôlu, nikakor bi se pa ne bil nadjal najti jo pri ženski, ženi tržnega krčmarja, katera bi že ravno v interesu svojega zaslužka morala biti bolj ponižna in potrpljiva. Žalostna majka Slava! Če bo kedaj razstava nemčurjev v Ljubljani, ta Nassenfuska zaslužila bi, da jo posadijo na prvo mesto. Koliko časa bo še treba, da se tù iztrebi nemčurski plevel! Človek bi res kar s kože skočil, če sliši, kako oslepljeno je tù ljudstvo, ki pa vendar-le vedno toži o strogem iztirjevanji davkov. Skoro bi človek mislil, da so pogoste posilne sodnijske prodaje posestev po teh krajih kazen Božja za grehe zoper to, da ti ljudje hočejo kaj druzega biti, kakor to, za kar jih je Bog vstvaril.

Premišljevaje pridem nazaj v Rozmanovo gostilnico. Noč je že in za prvo mizo sedi več gospôde. Ker mi ni znan noben obraz, sedem po kratkem pozdravu za drugo mizo. Tik za mano vstopi tržansko oblečen človek in sede na drug konec meni nasproti. Med omikanimi ljudmí se kmalu prav lahko najde predmet za kak pogovor, zato smo tudi mi kmalu v besedah. Jaz omenim med drugim tudi rev tukajšnjih prebivalcev in pogostih eksekucij zarad davkov. Kar se vtakne človek, ki je za mano prišel v sobo, vmes in s krohotom pravi: „Če se vam kmetje tako smilijo, pa vi za-nje plačajte davek. Če pa tega ne storíte, potem pa tiho bodite.“

Strmeč nad tako drznostjo in neumnostjo sè obrnem k drugi mizi, kjer sedé bolj omikani gospodje, in pravim: „Ne zamerite, gospôda, jaz mislim, da sem v omikani družbi in da nisem dal povoda v to, da bi me kdo smel žaliti.“

Besede moje napravijo nekako senzacijo. Na to pa se oglasi eden izmed gospodov in nasprotniku mojemu ukazavši, da naj molči, opraviči družbo meni rekoč, da oni človek nikakor ni njihove druščine, in me povabi prisesti k njim, kar radovoljno storim. Pomenkovamo se še marsikaj, dokler ne odide veči del družbe. Le gospod, ki se je tako potegnil za-me, ostane še pri meni in pri prijaznem pogovoru nama večer prenaglo mine. Pozno je že, ko se podam v lično sobo in na prav dobro posteljo k pokoju. Sladko spanje mi vzame spomin na neprijetni dogodbi prejšnjega dné.

Drugo jutro, dobro podprt po izvrstnem zajutrku, katerega dobim po prijaznosti in posredovanji gori omenjenega gospoda, vzamem slovó od Mokronoga in se napotim proti Škocijanu. Na klancu me doide kmečka ženica, ki me ogovorí z vprašanjem, kam sem namenjen. Ko jej to povem, pravi: „Ravno prav, greva pa nekaj časa skup.“ Meni je to prav všeč, ker sem se nadjal v pogovoru ž njo izvedeti marsikaj za-me mikavnega. In nisem se varal, kajti pripovedovala mi je, kako se tu in dol proti Šentjerneju in Kostanjevici vse grajščakov, uradnikov in beričev bojí, da duhovnov beseda ne veljá dosti, da so ljudje zeló zadolženi, in marsikaj druzega žalostnega. Pot je samotna, toraj mi je pogovor s staro ženico prav všeč. Ko pri nekem mlinu vkrene v stran, sem zopet sam na dobri cesti, ki se po dolini drží večidel vode. Vasí tù dolgo ni, le posamezne revne hišice stojé ob cesti. Solnce pripeka hudó, zato stopam bolj prileżno premišljevaje to, kar sem včeraj doživel in danes zvedel iz ust stare ženice, ki je sama posestnica. Toda proč s takimi misli, jaz sem šel na potovanje razveseljevat se, jeremijade lahko v Ljubljani pišem. Zato kviško z glavo in oziraj se krog sebe po veseli naravi!

In res! narava je vredna občudovanja; povsod zelene gorice — rumeno zelene po trtnem perji, vse polno je vinogradov. Pogled ta mi kmalu prežene tužne misli, zopet si zasmodim „eno dolgo“ in veselje se mi povrne v srce, da jamem brenčati: „Oj radostno potovanje“ — a ta pot ne ironično, kakor po Kočevskem, ampak s polnega srcá. (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* *Občna zgodovina za višje razrede narodnih in meščanskih šol.* V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka, poslovenil Ivan Lapajne. V Mariboru 1876.

Dobra misel bila je ta, da je čestito vredništvo „Slov. učitelja“ v svojem listu v posamesnih oddelkih priobčevano „občno zgodovino“ v posebni knjižici, 6 pôl obsegajoči, na svitlo dalo pod gori navedenim naslovom, kajti knjižica je po vse pripravna, da pride tudi v roke ukaželjnega našega priprostega naroda. Zato naj bi je nobena kmečka čitalnica ne pogrešala. V zagotovilo tega podamo našim čitateljem spodaj en odlomek za pokušnjo, da vidijo, kako je prof. Netoliczka obdeloval svoj predmet in gosp. Lapajne nemško besedo poslovenoval. — Pri tej priliki pa vprašamo gosp. prevodnika: ali ni prav živo čutil, ko je knjigi naslov napisal „za više razrede narodnih in meščanskih šol“, da izraz „narodnih“ namesti ljudskih na tem mestu nikakor ni na pravem mestu? Ali mar meščanske šole niso tudi „narodne“ šole? in prav v tistem pomenu, ki ga je v 20. listu „Slov. Učitelja“, našim trditvam nasproti, „narodni učitelj iz Kranjskega“ zagovarjal? Da se nočemo pričkati za malenkosti, sme nam rodoljubni „učitelj iz Kranjskega (?)“ verjeti že zavoljo tega, ker nismo odgovarjali na njegov članček; danes pa se nam nehoté prilika ponuja, še enkrat reči, da njegovi dokazi v gori navedenem listu nas nikakor niso mogli preveriti, ker s pogreškom, če tudi književnim, se ne dá zagovarjati pogrešek, in „bližanje Slavjanov“ v napakah ne veljá. Naši najbližji bratje na jugu imajo „pučke škole“, „pučki koledar“ itd., kajti oni, kakor mi razločujejo „nation“ in „volk“. Vsaj pa tudi vsakdo dobro vé, da naše ljudske šole morale bi po vse biti narodne, al — da žalibože — niso! Marsikak „Volksschul-Inspektor“ bi po pravici še prav hud bil, če bi ga „narodnega“ nadzornika imenovali.

Pa sapienti sat! Pustimo to in spolnimo raji gori dano obljubo in podajmo čitateljem odlomek iz pohvaljene zgodovine, namreč §. 25:

Carigrad premagan po Turkih.

Začetkom 15. stoletja je bilo grško cesarstvo jako oslabelo. Notranje vojske, cerkveni prepiri in nezmožni cesarji, to so bili vzroki, da so Osmani ali Turki naprej v grško cesarstvo drli.

To ljudstvo je imelo prvotno svoje sedeže ob kaspiškem morji, podvrglo si je pa v 14. stoletji pod vodstvom Osmana severo-zahodni del Male Azije. Njegov naslednik si je dal naslov „sultan“ ali „padiša“, in osnoval si je iz mladeničev premaganih narodov tako imenovane janičare, ki so bili njegova osebna straža. V Mali Aziji so se Turki vedno bolj in bolj razširjevali, in kmalu celó v Evropo silili. Bali so se takrat posebno Bajezida, ki so ga po hitrosti njegovih zmag tudi „blisk“ imenovali. Že ta bi bil Carigrad skoraj dobil, ako bi se ne bil moral v Malo Azijo povrniti, kjer se je bojeval zoper došle Mongole. A ti so bili Bajezida pod vodstvom Timurja pobili. Toda po njegovi smrti opomogli so se Turki zopet dobro in Mohamed II. je začel z vojsko 250.000 mož Carigrad oblegati, ki se je le z 10.000 možmi branil. Naskoki na mesto so se od Turkov pogostoma ponavljevali, pa zastonj. 53 dni je trajalo oblegovanje, a naposled so

divji sovražniki vendar le pridrli v mesto, kjer je bilo strašno morenje. Cesar Konstantin sam je padel v boju in junaško umrl. Kri je po mestu v boju s Turki kar curkoma tekla; kar je ostalo kristijanov, bili so sužnji Turkov. — Tako je končalo vzhodno-rimsko cesarstvo leta 1453. Polumesec je bil postavljen tam, kjer je prej bil križ zasajen; Carigrad se je imenoval Istambul in bil glavno mesto turške države.

---

* „Лiст за народ“ — se zove nov časnik, ki je v Novem Sadu jel izhajati začetkom decembra meseca 1876. leta, namenjen bolj prostemu ljudstvu. Izdajatelj in odgovorni vrednik mu je Emil Čakra, slavnoznani rodoljub in Srbski pisatelj. — Kakor kaže začetek, je vrednik pravo pogodil, da jemlje posebno ozir na niže ljudstvo, ter je podučuje o stvaréh, ki se blizu tičejo njega. Nahajajo se namreč v listu sestavki raznovrstnega obsega, ki so pisani v prav umljivem jezici. Objavljajo se v „Listu za narod“ spisi o narodnih, gospodarskih in naravoznanskih stvaréh, za kratek čas se skrbi z povestimi in smešnicami in trgovec bere v listu tudi tržna poročila in oglase. — Mi iz srca želimo g. E. Čakri obilo naročnikov in priporočamo list tudi našim rojakom, ki umó srbščino. — „List za narod“ izhaja vsako nedeljo in veljá za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., in za mesec 50 krajc.

* „*Pučke novine*“, časopis za gospodarstvo, obrt i narod — od novega leta počenši izhajajo v Zagrebu pod vredništvom Ljudevita Tomšića vsako soboto na celi pôli. „Pučke novine“, pisane so prav po domače, tako, da jih tudi vsaki Slovenec brez najmanje težkoče razumeti more; ker vemo, da naobraženi Slovenci radi segajo po hrvaških spisih in časopisih in da je čedalje veča potreba, da se hrvaški in slovenski narod vsaj v književnem obziru združuje, priporočamo ta novi list vsem rodoljubnim Slovencem, temveč, ker se bo ta list posebno tudi na slovenske razmere oziral. Cena za vse leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 30 kr., za četrt leta 1 gold. 15 kr. Naročnina naj se pošilja „knjižari Mučnjak i Senftleben“ duga ulica v Zagrebu. Prva številka je že gotova, ter se vsakemu naročniku koj odpošlje.

V Zagrebu 26. decembra 1876.

Knjižara Mučnjak i Senftleben.

Političnе stvari.

Novice iz Turčije in o Turških zadevah.

Za božične praznike je Turčija, kakor je zadnji naš list poročal, Evropskim vladam napravila veliko komedijo; proglasila je namreč s strelom topov ustavo. In kaka je ustava? Taka, kakor komedijanti opico oblačijo v štucarja, kedar ima plesati pred gledalci. Sultan je kalif,*) to je, glavár muhomedanske vere; podložni se zovejo Otomanci; državna vera je islam (turška vera), druge vere se samo trpijo; državni zbor ima dve zbornici: ena se zove senat, druga je zbornica poslancev, ki se sestavlja po poslancih iz pokrajin in sicer tako, da pokrajine, kjer so v večini mohamedanci, volijo dve tretjini mohamedancev, pokrajine pa, v katerih so v večini kristijani, polovico mohamedancev za poslance; po tem takem bi bila zbornica poslancev vsakako po večini turčinska. Tem glavnim točkam Turške ustave pripetih je še nekoliko določeb o svobodi tiska in zborovanja, o dolžnosti šolskega poduka, o enakopravnosti vseh pred postavo, o pravici vseh podložnikov kakoršne koli vere do državnih služeb itd. po izgledu modernih ustav na papirji. Po tem je lahko razumljivo to, da so Evropski poverjeniki v Carigradu Midhatovo naznanilo o razglašenji ustave molčé poslušali in da vsa trezna Evropa v njej vidi le „švindelj“, s katerim prekanjeno Turčin misli oslepiti svet.

Al Midhat se je zmotil, kajti najgorkejši prijatelj Turčije, Angleški poverjenik Salisbury, je naznanil, da mu je ta ustava deveta briga in da ima povelje zapustiti Carigrad, če Turčija ne dá odgovora na tirjatve Evropskih diplomatov.

Z razglašenjem ustave tedaj Turčija ni dosegla nikakega vspeha. Celó poročila iz Angleškega se glasé, da, če je ustava zadnja koncesija, potem ni treba daljnih razgovorov. Gotovo pa je, da Turčija prostovoljno ne dovoli nič druzega, ker je izrekla, da se bo vsakemu daljnemu zahtevanju, posedenji dežel itd. ustavljala z orožjem. To je dosti jasno, Evropa je ta odgovor tudi dobro razumela, to kažejo vse priprave.

V Srbiji so odšli že vsi častniki, ki so bili med pomirjem nazaj prišli, zopet na bojišče. Ruski general Nikitin, ki je prišel na Černajevo mesto, je Srbske vojake pozdravil z jako bojevitim govorom — — čeravno najnovejša poročila naznanjajo, da je premirje podaljšano do 1. marca.

Grki se pripravljajo za boj. Zbornica je dovolila 10 milijonov za oboroženje vojne in sprejela vladini predlog, da se ima sklicati 120.000 mož.

Tudi Črnogorci ne verujejo na mir, kajti vkljub premirju sta se podala že nadpoveljnika Petrović in Vukotić k svojim četam.

Poverjeniki Evropejskih vlad v Carigradu so se o vseh tirjatvah zedinili in to tudi Mithad-paši in sultanu naznanili, rekoč, da, ako Turčija ne sprejme njihovih predlogov, vsi zapustijo Carigrad, — to pa pomeni vojsko. Turčija še ni dala gotovega odgovora. Dunajski dopisnik Angleškega časnika pa telegrafuje, da je Mithad odgovoril Salisbury-u: „Ko smo prišli na to zemljo, bilo nas je le 600 mož; zapustili pa jo bomo tadaj, ko nas bo samo še šest.“ Ta odgovor daje malo nade, da bi se štrena mirno razmotala, česar se nekateri oficijozni listi vendar še nadjajo.

Na Srbskem se je za zdaj ministerska kriza izmotala tako, da ostane dosedanje ministerstvo.

Vnanji časniki govoré tudi mnogo o tem, da se Avstrija pripravlja za vojsko. Pripravljajo se namreč trije oddelki po 30.000 mož; prvi ima nastaviti se na Erdeljskem pod nadpoveljem fml. Ringelsheima, drugi ob Savi pod fcm. Mollinara, tretji v Dalmaciji pod poveljstvom Rodićevim. Generalnemu štabu ima biti načelnik gm. Guran. Važno je tudi to, da je bilo na Dunaji te dni pod predsedstvom cesarja samega ministersko posvetovanje, h kateremu sta prišla tudi Avstrijska poslanca iz Londona in Berolina: grofa Beust in Karolyi. Govorí se, da je bilo to posvetovanje najbolj zarad Turških homatij.

Tako stojé danes še homatije Turške.

Mnogovrstne novice.

* *Vremenski preroki pravijo, da letos ne bo hude* zime; to sodijo po tem, da iz mnogih dežel Evropej-

---

*) Kalif je arabska beseda in pomeni po naše naslednik ali namestnik. — Pri tej priliki ne moremo si kaj, da ne bi omenili, kako potreben bi Slovencem bil slovnik tujih besedí, kakor ga je odboru Matičnemu že pred več časom nasvetoval gosp. dr. Bleiweis. Vred.

Störche). Le enkrat to stoletje se pomni, da so šterki čez zimo v svojih krajih ostali in to je bilo leta 1821., pa tudi takrat bila je mehka zima.

* *V tobakarnicah in cigarnicah našega cesarstva* dela nad 30.000 žensk; dekleta pod 14 leti, katerih je kakih 700, niso všteta.

* *Sv. oče (papež) bode junija meseca obhajal 50letnico* svojega biskupovanja. Da svečanost bode slavneja, združila se bode ž njo izložba (razstava) cerkvenih umetnín, za katero se delajo že velike priprave.

* *Cena petroleumu je jela padati. Špekulanti v* Ameriki so sprevideli, da jim ni na dobiček, cene tega olja prenapeti, zato so jo znižali, in vsled tega je tudi padla v Hamburgu, Bremenu itd. za 12 do 22 odstotkov. Na Dunaji je počasi od 48 gold. zlezla na 40 gold. nazaj.

Naši dopisi.

Iz Celovca 30. dec. — Ob nastopu novega leta vsakako ni brez koristi, spominjati se preteklega časa. Čitatelji „Novic" gotovo se še spominjajo velike senzacije, ki jo je leta 1869. učinila knjiga slavnoznanega dr. Adolfa Fišhofa pod naslovom: „Oesterreich und die Bürgschaften seines Bestandes" (Avstrija in poroštva njenega obstanka). Mož, ki je viharnega leta 1848. na velikem glasu bil, živí zdaj prav tiho blizo Celovca na grajščini svoji Smirče, al 60. njegovega rojstnega dne 5. dne t. m. niso pozabili možje, ki imajo še kaj srca za Avstrijo. Došla so mu iz Dunaja in od druzih straní za njegov god srčna voščila, katerim — vsaj to mi mislimo — je izvirek to, da se čedalje bolj priznava in čuti, da Avstrija more obstati le, ako izpolni, kar dr. Fišhof „garancije njenega obstanka" po pravici imenuje. Žalostne 8letne skušnje to tako očitno pričajo, da mora slep biti, kdor tega ne vidi, in pa gluh, ki ne sliši glasov nemčurskih in magjaronskih. — Poglejmo danes o preteku omenjenih 8 let v Fišhofovo knjigo in vzemimo iz nje le 5 glavnih toček, pa bomo videli, da bila je prav preroška beseda, ki jo je govoril leta 1869. Rekel je takrat, da Avstrija more se mirna in srečna zdržati le na federalistični podlagi, enaki oni v Švajci; — kazal je, da po decemberski ustavi od leta 1868. se je stvarila sistema, po kateri gospoduje v državnem zboru le nemška večina, to gospodstvo pa žali in draži večino Avstrijskih narodov in je Avstriji pogubno; — povzdignil je glas zoper to, da država šolstvo za svoj monopol rabi in da dežele imajo celó malo vmes govoriti; — dr. Fišhof, čeravno judovske vere, v vsej knjigi kaže živo spoštovanje do kristijanske vere, katere ne sme oni liberalizem spodrivati, ki se „brezverstvo" imenuje; — Fišhof, če tudi Nemec po rodu, je na vsaki strani svoje knjige pravičen in prijazen vsem narodom; „manjšim narodom ropati njihov jezik ali ga jim počasi in skrivé krasti, je divja ali pa plaha zavrženost." — Tako je govoril leta 1869. dr. Fišhof, in čez 8 let se kaže, kam je Avstrija zašla pod gospodstvom današnje nesrečne sisteme, ter da že enajsta ura bíje, da zapustí stališče, ki jo tira v propad, katerega sovražniki njeni že komaj čakajo. Čedalje jasnejše je tedaj, da le, če se vresniči to, kar Fišhof „poroštva obstanka Avstriji" imenuje, bode močna in slavna, na zadovoljnost narodov oprta. — Prav je tedaj bil spomin na rojstni dan moža, ki je zlata vredne besede govoril za obstanek Avstrije.

V Gorici 31. dec. — Sloga se dandanes zeló povdarja. To je toliko, kakor: „Mir ljudem na zemlji". Kaj je lepšega, ko to? Ali, kakor je nek časnik uni pot rekel, da je lože „pravico pridigovati, ko pravičnim biti", tako prav tisti časnik opportune & importune „slogo" pridiga, sam pa (bodi si, da je strast in hudobija, ali pa neumnost in breztaktnost tega kriva) vsak hip slogo kalí in podira. Pač res pravo je zadel ni davno nek gospod — rekoč: „Vse bi bilo lepó, da bi le tisti časnik vrag vzel"! In res, pri nas so se vsi raznoteri slovenski elementi dokaj omečili in nasprotja še precej ogulila, pa kaj, ko neki diktatorski pikelhavbarji menijo, da, kogar njihova čepica ne pokriva, ni domoljub, ni Slovenec. Če le besedico kedo črhne o Goriških razmerah — „izdajavec" je in „slogo kali" (njihovo papirnato menda). Drugod po Slovenskem so se časniki pomirili in vlada vsaj v njih dostojnost in sloga, pri nas imamo na veliki poli papirja — „Turško ustavo". Še dobro, da si naših ljudi zdravi um in logika naših dejanskih razmer zna pomagati brez papirne Turško-ustavne sloge. Nadejamo se, da se bode naš organ — do sedaj le teoretične in posilne — sloge po novem letu ogibal očitanja: Zdravnik, zdravi samega sebe! — Staro leto se je h koncu slabo obneslo. V Sovodnjah (1½ uro od tukaj) se je 23. t. m. nekaj groznega zgodilo. Šestdesetleten oče je svojo hčer zadavil, ker mu ni hotela denarjev dati. Jožef Visintin je nesrečniku imé. Tudi na Solkanski cesti, v krčmi, je nek kmet (krčmarjev pomagač) Goriškemu čevljarju nož pod rebra zabodel, ker je hotel oditi, predno je plačal, kar je bil zapil. — Dne 29. t. m. je prišel nek kmet M. pod voz, na katerem je peljal listje iz gozda. Izvlekli so mrtvega izpod koles. — Temen tedaj, kakor je danes vreme temno in megleno, je konec starega leta; nadejajmo se, da bode novega leta začetek v vsakem oziru veselejši. — Od prvostolne cerkve sem čez doní svečano zvonenje: pojdimo k zahvalnici!

Iz Metlike 29. dec. — Razglas sl. odbora družbe kmetijske, da pride gosp. prof. Povšè iz Gorice po božiču nadaljevat popotni kmetijski poduk v Metliko in Črnomelj obradoval je ves naš okraj tako, da težko bilo bi odločiti, je li so gospodje župniki in župani z večo radostjo profesorjev prihod naznanjali ali pa gospodarji njihova poročila sprejemali. Iz tega se vidi, da se je našemu narodu goreča želja izpolnila, ki mu je že dolgo dolgo na srcu ležala, in njo izpolniti bil je gosp. profesor Povšè poklican!

27. dne decembra ob 10. uri predpoldne imel je govoriti o kletarstvu. Ob 9. uri bila je dvorana mestne hiše, zdaj soba dekliške šole, vkljub iznenada nastali zimi ukaželjnih poslušalcev, samih gospodarjev Metliškega sodnijskega okraja, na čelu občinski glavarji, že prepolna. Ko se pripelje gosp. profesor iz Karlovca, in pričakovan, pozdravljen in spremljan do mestne hiše, nastopi oder, napolni se hodnik, stopnice in veža s poslušajočim občinstvom. S kratko pa toplo besedo, po g. Navratilu predstavljen, začne razvijati svoj program, pretresa oddelek za oddelkom in ko vdari kladvo pol ene, zvrši dopoldanski poduk. Kakor je on mirno, razumljivo in prepričevalno govoril, tako je narod nepremično, pazljivo in verno poslušal. Ima pa tudi gosp. Povšè vse lastnosti prijetnega govornika, katere mu srca radi privoščimo in še rajše priznavamo. Popoldanski razgovor je bil zanimiv, poslušalci so marsikaj popraševali, a profesor, gotov na odgovor, je z največo prijaznostjo na občo zadovoljnost odvračal. Konečno mu se zahvali župan Božakovski Jure Bajuk za ljubav njegovo in izraži živo željo, da bi gosp. profesor Povšè zopet kmalu prišel in vspeh svojega današnjega truda na naših trtah videl. Gromoviti živio-klici so doneli potem gosp. profesorju. — Poglejte: dve, tri ure

navzočnosti in samo ustmenega poduka popotnega učitelja, a kolika sprememba pri ljudéh! Poprej vsak za-se, stojé zdaj možje v skupinah v živahnih razgovorih, kako ravnati s sodom, kako z vinom, kako s trto, kako z gnojem. Posebno o trti, tej prežlahtni roži, prosimo gosp. profesorja, naj nam svoj poduk o cepljenju trte, ki nam za vse veke ostane v spominu, blagovoli v kakih sto eksemplarih tiskati dati. *) Škoda za ljudstvo, da se popotni poduki pri nas ne tiskajo. Posnemajmo v dobrem vse narode!

28. dne govoril je gospod profesor v Črnomlji pred izbranim poslušalstvom vpričo okrajnega glavarja gosp. Mahkota, podružnice Metliške predsednika gosp. Homača in druge inteligencije, — gosp. učitelji ljudskih šol bili so vrlo dobro zastopani — s tolikim vspehom, da sta mu gospod okrajni glavar in podružničin predsednik svoje popolno priznanje zagotoviti dala. Podal mu je po končanem govoru g. učitelj Stanonik v imenu občanov Starega trga, dobro znanih Poljancev v spomin naroden dar, ki je gosp. profesorja neizmerno razveselil.

V podrobnosti poduka se človek zarad tesnobe časopisovega prostora spuščati ne more, al sploh se more reči po skušnji, storjeni v Metliki in Črnomlji, da je ustanovitev službe popotnega učitelja z nazornim naukom — glej nazore sl. trto- in vinorejca Babo-a v „Zeitschrift für Weinbau und Kellerwirthschaft 1874 Nr. 3“ — tako potrebna, kakor vstanovitev okrajnega zdravnika, kajti v naših krajih je v gospodarskem oziru ali veliko bolnega ali pa zanemarjenega, in ker se ravno te dni pošiljajo po vsem svetu voščila in želje, pošiljamo tudi mi svoje težnje v Ljubljano do sl. kmetijske družbe, da nam za prihodnjo spomlad zopet gosp. profesorja Povšeta pošlje, ki bi svoj izvrstni poduk praktično nadaljeval.

Novomesto 1. jan. = **) — Veliko se piše necemu slovenskemu listu iz našega mesta; je-li vse resnično ali ne, tega ne bodem preiskaval; le toliko moram konstatovati, da se v čitalnici naši Silvestrov večer ni praznoval, da je veselica opustila se, menda na ljubo našim nemčurjem. A zakaj nemčurjem? Zato, ker sta morala — čudo golemo! — dva čitalnična pevca v kazini pomagati. Naši narodnjaci so vendar dobri ljudje; najprvo privoščijo svojim bližnjim dobro, drobtinice pa, ki padajo z nasprotne mize, pobirajo tako ponižno, in pevcem, ki se klanjajo mogočni kazini zarad ljubega kruhka, darujejo svojo čast, národni ponos, slovensko imé. Gospodje, kje je energija, kje oni ogenj, ki bi moral vnemati slovansko srce, da odločno dela v teh, za nas hudih časih? Pa ugovarjalo se mi bode, da ni moč dobiti pevcev v tako majhnem mestu, in da moramo zadovoljni biti s tem, kar imamo. Res je, da tukaj ni veliko pevcev, al zakaj ima dosti jih kazina? Nemškutarji rabijo vse pripomočke, da si naberó pevcev in muzikantov; se ve da jim pri vsem tem le rado izpodletí, kar vidimo pri škripačih, ki ljudí nadlegujejo po mestu s svojo godbo, da človeka kar ušesa bolé. Tudi narodnjakom treba je truditi se, da si dobé potrebnih materijalnih pripomočkov za vzdržavanje godbe, da jim ne bode vsaj v tej reči od nemškutarije odvisnim biti. S tem se bode privabilo občinstvo v „narodni dom“, slovenski duh bo prodiral naprej in naprej, in kmalu ne bode tiste visokonemčurske „inteligence“ med nami. Göthe govori nekje o magnetni gori, ki poteguje na-se železje ladij, bližajočih se jej. Te morajo razpasti potem. Primerite, vi gospodje, ki sedite v čitalničnem odboru, to goro z nemčursko kazino, in kako ladijo z narodnim življenjem tukajšnjim, in učite se, da je nam vsem treba biti treznim in paznim, ker nam je čuvati naš jezik, našo narodnost. Dasiravno se vidi, kakor bi vse Novomesto drlo v kazino o kaki veselici, vendar tudi nemškutarji ne stojé na tako dobrih nogah, če beračijo okoli dijakov, naj prevzame ta ali uni „Narod“ na svoje imé, da bi 4 gold. manj plačali na leto. Ali ni to „testimonium paupertatis“ teh eksaltiranih nemškutarjev? Ali ima ta klika razlogov kaj, upiti po Ljubljanskem „Tagblattu“, da je slovenski stvari konec že blizo? Vsaj vemo, da luč vsplameni še dvakrat in trikrat, predno ugasne, in tudi luč življenja pojemlje tem ljudem v njihovih društvenih razmerah, zato pa tudi praznujejo svoj konec z onim navideznim bliščem, ki ga kažejo njihove veselice, da bodo ugasnile tem hitreje. Ko bi iz Beča pripihala kedaj — in menda ne bode dolgo — le malo druga sapica, in konec bode napuhu tujstva.

Iz Senožeč 1. jan. J. M. (*V dobrovoljni prevdarek tudi sl. deželnemu odboru.*) Ko grem dan pred novim letom po trgu, vidim voz poln popotnikov v gospôski obleki. Postojim in vprašam voznika: kam pa te ljudí peljete, vsaj ni nikjer nobenega shoda zdaj pozimi? Mož mi potem začuden odgovorí: prijatelj, ali ne veste, to je šub (odgnanstvo). Ko popotnike seštejem in jih naštejem enajst, vprašam voznika: kaj toliko? To je lahko — mi odgovorí — vsaj so tukaj vmes ženske vlačuge, ki so že po sedemnajstkrat tukaj skozi romale! Voz drdrá naprej, jaz pa si mislim: Bog pomagaj! Samo za nekatere vlačuge stane več nego sto goldinarjev vožnja, jed in vse drugo pri odgnanstvu. Pač res so žalostni časi za kmeta! On zdaj v slabi letini nima se s čim preživeti, še manj pa more davke plačati. Grde vlačuge pa take stroške napravljajo deželi! Pomislite, gospodje, kam pridemo, ako se bode kmetom za take stroške zadnji imetek iztrgal! Res skrajni čas je, da bi nam novo leto prineslo boljših postav, ki bi nam kmetom veliko nepotrebnih davkov odvzele. Namesto da jih iz mest vozijo domu, od kodar precej zopet nazaj v mesto gredó, naj bi to umazano blago odpeljali v deželno delavnico, da bi si tam s svojimi rokami prislužile, kar jim je za živež treba. Ubogi kmet mora v delu krvavi pot potiti, vlačuge pa vozijo na „špancir“ iz mesta na dom, kjer še par dni ne ostanejo! Zakaj jih ne obdržijo kar v mestu? Tako bi vsaj meščani pomanjkanja ne imeli na tem blagu, mi kmetje pa ne bi zavoljo njih še večega davka plačevali.

Iz Kranja 1. jan. — Po večletni navadi je zopet letos preblagi gosp. Valentin Bleiweis iz Dunaja poslal čedno in močno zimsko obleko za 12 šolskih dečkov, 12 šolskih deklic in pa sukenj za 6 ubožnih meščanov. Bog povrni milosrčnemu našemu rojaku toliko dobroto! Ves ta dar more se ceniti na kakih 300 gld.

Iz Idrije 1. jan. — Da imamo domači nasproti tujim elementom zopet večino v mestnem zboru, kaže to, da pri volitvi županovi 27. decembra je bil naš vrli trgovec gosp. Val. Treven za župana izvoljen. Gosp. Treven je bil nekdaj desna roka narodnega župana Kamniškega, žalibog! prezgodaj umrlega gosp. Podrekarja, katerega menda Kamničanje še dandanes niso pozabili. Gosp. Treven ni tedaj še le od včeraj naroden mož, ampak že skušen zvest sin domovine. „Živio“ novemu županu, „živeli“ pa tudi narodni naši meščani!

Iz Kamnika 1. jan. — 27. in 28. dne t. m. so bile pri nas volitve v mestni odbor, al — kako so se vršile! Cele kupe nerédnosti bi „Novicam“ lahko naštel,

---

*) „Novice“ ga bodo rade v svoje predale vzele in potem brezplačno kakih 100 posebnih iztiskov napravile. Vred.

**) Jako drago; večkrat kaj. Vred.

pa vsaj se bode to v pritožbi naznanilo c. k. deželni vladi, ki ima čuvati nad tem, da se postava povsod strogo izpolnuje. Ker nočemo reči, da je župan Kecelj te nepravilnosti nalašč dopustil, moramo si le misliti, da je on popolnoma neveden o predpisih volilnega reda. Če povem, da volilni zapisnik še pravilno ni dokončan bil kakor veleva §. 32., si vsak lahko misli, kako je volitev iz začetka do konca tekla. Gledé na tak „narobe svet“ bilo bi pač potrebno bilo, da bi bilo c. k. okrajno glavarstvo po oblasti, ki mu jo daje §. 20. volilnega reda, poslalo komisarja k volitvi, ki pazi na to, da se dela vse po postavi. Treba bo to drugi pot storiti, kajti v svesti smo si, da volitev 27. in 28. dec. ne more priznati se za pravilno, temveč, da mora biti druga volitev.

Iz Ljubljane. — Dvodnevni božični prazniki niso prinesli nikakih novic in nikakih dogodeb, po katerih bi se bil spremenil položaj notranje Avstrijske politike, a tudi v obče vnanji položaj monarhije naše ne. „Mir ljudém na zemlji!“ ostal je — glas vpijočega v puščavi.

— (*C. kr. deželna komisija za povzdigo konjereje*) bo žebce tacih gospodarjev, kateri želijo dovoljenja za spuščanje za letošnje leto dobiti, v Ljubljani 20. dne t. m. dopoldne, v Radoljici 23., v Kranji 24. in v Kamniku 26. dne tega meseca ogledovala.

— (*Pri novi volitvi v tukajšnji hranilnici*) so bili izvoljeni: gosp. Vinc. Seunig za predsednika, gosp. Aleks. Treo za podpredsednika, gospodje: Andrej Malitsch, J. C. Mayer, Fr. Souvan in dr. Suppan za kuratorje, — gospodje: L. Bürger, Prim. Hudovernig, Jož. Lukmann, A. Mühleisen, pl. Redange, dr. pl. Schrey, Ig. Seemann in V. Stedry za ravnatelje, — gospodje: J. Kordin, Jan. Kozler in Jan. Pajk za računske preglednike izvoljeni.

— Družba Silvestrova in pa družba rokodelskih pomočnikov ste napravili lepi božičnici, pri katerih je vladalo dobrodelno načelo.

— V nedeljo popoldne je imel biti velik špektakelj na kernu z drsanjem po ledu; al 8 stopinj gorkote je stajalo led in po vodi je splavalo veselje, po katerem je, kakor „Laib. Ztg.“ navdušeno piše, hrepenela „die zahlreiche jüngere Damenwelt, welche durch den Reiz ihrer Erscheinung (lejte no!) nicht wenig beiträgt zur Popularität dieses Sports“. Te uboge revice se bodo že potolažile, ko se bodo namesti na kernu drsale kmalu na kazininih parketih; al kaj bodo počele pivarne, ledenice in bolnišnice, če ne bodo, kakor je podoba, ledú? To to bode nadloga poletju.

— (*Silvestrova veselica.*) Tri zvezde so v našem čitalničnem življenji, ki posebno ljudí na-se vlečejo: Vodnikova beseda, maškerada pustni večer in Silvestrova veselica. To se je tudi zdaj pokazalo, ker so bili gorenji prostori vsi prepolni tako, da jih je moralo še mnogo oditi, ker niso prostora našli. Med nazočimi je bilo jih več ko polovico, ki niso udje nobenega narodnega društva, pa so vendar prostor jemali udom. To nikakor ne gré, zato bi priporočali odboru čitalničnemu, naj bi se spuščali k čitalničnim veselicam ljudje le po društvenih pristopnicah in naj bi se pri tem strogo ravnalo. — Zabava je bila prav živahna. Med posameznimi točkami je dopadla smešna Aleševčeva opereta „Krah“, vglasbena po g. Stöcklnu, ki je polna prijetnih izvirnih in drugih melodij in se je tudi vrlo izvrševala; dalje mična malenkost „Trije nosovi“ in g. Jeločnika „Novoletnica“, ki se je po vsi dvorani razlegala. Gosp. Mayer-Hager se je skazal zopet mojstra na goslih. Sploh je bil večer prav kratkočasen, za kar gre vsem sodelovalcem topla zahvala.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — 28. decembra je bil tukaj velik skupni ministerski svèt pod predsedstvom Nj. Veličanstva cesarja. Vladni listi še molčé o sklepih njegovih; al iz Pešta se telegrafuje „Novi Pressi“, da je v bistvu bilo sklenjeno bilo to-le: „Mobilizacija Avstrijske vojske pripravljena je skozi in skozi; al izreklo se je, da v dejanje stopi ta priprava še le tadaj, ako bi res nevarnost pretila Avstrijskim interesom“. — Kedaj pa nastane ta nevarnost, o tem Dunaj ni edin s Peštom. Magjari smatrajo za monarhijo že to za nevarno, ako se podjarmljeni kristjani rešijo Turškega jarma, in zahtevajo, da se to zabrani in hudo kaznujete Srbija in Črnogora, da ste se drznili pričeti boj za oslobodenje kristijanov. Nemci pa nasproti po „N. Pressi“ kažejo, da je za Avstrijo najbolje, da ostane neutralna, ako Rusija začne boj s Turčijo, in da ostane neutralna tudi o tem slučaji, ako bi Rusija provela svojo armado skozi Rumunijo.

— Bankine zadeve po poročilu „Pester Lloyda“ (Andrassyevega organa) niso še rešene; Magjarska ministra Tisza in Szell, ki sta na Dunaji bila v velikem ministerskem svetu, nista z nobenim Dunajskim ministrom govorila o banki. „Hon“ pripoveduje, da sta Magjarska ministra v audienciji pri cesarju povdarjala alternativno stališče, namreč: ali dvalistično banko ali pa samostalno Magjarsko. Al, kakor dandanes stvar stojí, ko so Magjari diktatorji v notranji in vnanji politiki Avstrijski, lahko je mogoče, da se jim vse po volji zgodí, posebno ker se jih na Dunaji zeló bojé zarad Turške politike, katera se izključljivo suče po Magjarskem šovinizmu. In ta je že tako do vrhunca dospel, da glavni Magjarski časniki na prvo mesto tiskajo agitatorska pisma Košutova, da se narodne strasti še bolj vžgó in upor proti Dunaju še bolj utrdi.

Zdivjali so Magjari celó tako, da Košuta, ki zdaj v pregnanstvu živí v Italiji, hočejo imeti v svoji sredi ter da ga po posebni deputaciji vabijo, da kot poslanec se vsede v državni zbor Peštanski. Najhuji sovražnik Avstrije in Slovanov in zagrizeni protivnik Rusije v sredi Magjarov: kako izvrstno lep prizor ob času, ko gré za obstanek Avstrije!! Pač slabo mora stati s „slavo“ Magjarsko, ako treba starega puntarja iz gnjezda privleči, da podpira trohnelo poslopje. Naj bi povrat Košutov bil resen opomin vsem, ki imajo skrbeti za to, da ne zgine Habsburška monarhija! Naj bi se spomnili — dokler je še čas — kje je Avstrija pravo zvestobo in navdušeno žrtovanje našla, in kje je, vkljub vsem krivicam, še dandanes ista zvestoba! Naj bi se spomnili dogodeb leta 1848. in 1849., ko je diktator Debrečinski Avstrijo razdiral, da so Jelačičevi topovi in Hrvaški narod, podpiran od Slovencev, Avstrijo rešili pogube!

Popravek: V zadnjem listu lanskega leta na 451. strani v 18. vrsti odzgoraj namesti: v kratkih aforizmih — načrtih — beri: kratkih načrtih — aforizmih, — v vrsti 20. pa namesti: dandanes ne učite — beri: dandanes nas učite.

Žitna cena

v Ljubljani 30. decembra 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 10. — banaška 10 fl. 94. — turšice 6 fl. 80. soršice 6 fl. 77. — rži 6 fl. 40. — ječmena 4 fl. 70. — prosa 4 fl. 70. — ajde 5 fl. 85. — ovsa 3 fl. 57. — Krompir 3 fl. 40 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.